

Od Domaslave do Sarah

Kad je u crkvi sv. Vida u Klisu 2011. splitski povjesničar Radoslav Bužančić pronašao natpis na kojemu je, prema čitanju Nevena Budaka, uklesano ime hrvatske kraljice Domaslave, to nije obradovalo samo arheologe, nego i onomastičare s obzirom na činjenicu da je riječ o tek trećemu zabilježenom osobnom imenu jedne hrvatske vladarice (dotad smo znali samo za Marušu i dvije Jelene), dok je istodobno zabilježeno tridesetak osobnih imena hrvatskih knezova i kraljeva. Na hrvatskim su epigrafskim i pisanim spomenicima gotovo do razdoblja sustavnoga vođenja matičnih knjiga sredinom 16. stoljeća zapisi osobnih imena bili gotovo isključivo muškom povlasticom, a među rijetkim zabilježenim ženskim osobnim imenima najčešća su bila osobna imena udovica, sluškinja i robinja. Kako bismo donekle ispravili povijesnu nepravdu ženama nanesenu zbog negdašnjega društvenog uređenja, priču smo o osobnim imenima započeli razmjerno nedavno otkrivenim osobnim imenom hrvatske vladarice iz prve polovice 10. stoljeća.

Upravo su osobna imena hrvatskih vladara ujedno i najstariji hrvatski spomenici. Štoviše, posljedice se određenih promjena koje su se u njihovu fondu sredinom 10. stoljeća dogodile odražavaju i u suvremenome imenskom fondu. Naime, sve do prve

.....
Zanimljivo je da je i osobno ime *Hrvat*, koje se spominje u predajama o doseljenju Hrvata u Panoniju i na Jadran iz Zakarpaća, koncem 15. stoljeća zabilježeno u Biogradu kod Nevesinja.
.....

polovice 10. stoljeća hrvatski su narodni vladari (i Hrvati općenito) nosili gotovo isključivo hrvatska narodna imena, najčešće dvočlana od kojih je većina sadržavala tvorbeni formant *-mir* 'velik, slavan' (npr. *Branimir*, *Krešimir*, *Trpimir*, *Vojnomir*) koji se križao sa starijim tvorbenim formantom *-*měr* 'svijet' (npr. *Gojmer*, *Putimer*, *Črnomer*; posljednje se osobno ime odrazilo u imenu zagrebačke četvrti *Črnomerec*) ili *-slav* 'slava' (npr. *Braslav*, *Miroslav*, *Radoslav*, *Tomislav*, *Višeslav*). Najstarijemu sloju hrvatskih narodnih imena pripadaju i osobna imena nastala prema

nazivima životinja (npr. *Golub*, *Grlica*, *Hlap*, *Vuk*) ili biljaka (npr. *Grab*, *Javor*, *Loza*), ali i neka koja bismo teško danas nadijevali djeci (npr. *Bezuh*, *Grdan*, *Klempo*, *Koljibaba*, *Krivošija*, *Nedostoja*, *Poruga*, *Ukraden*, *Zlojutro*). Zanimljivo je da je i osobno ime *Hrvat*, koje se spominje u predajama o doseljenju Hrvata u Panoniju i na Jadran iz Zakarpaća, koncem 15. stoljeća zabilježeno u Biogradu kod Nevesinja. Od sredine 10. stoljeća uz narodna imena hrvatski vladari u razdoblju širenja njihova kraljevstva često domeću i kršćanska, te nastaju dvorječna osobna imena kao što su Mihajlo Krešimir, Stjepan

Držislav, Petar Krešimir i Dmitar Zvonimir. Kršćanska pak imena u sve većoj mjeri prodiru među puk: neka izravno iz grčkoga ili iz grčkoga kao jezika posrednika (npr. *Ivan, Josip, Mihajlo/Mihovil, Vlaho*), a neka iz grčkoga jezika latinskim posredništvom (npr. *Barbara, Bazilije, Bartolomej, Blaž, Gabrijel*). Kršćanska imena kao što su *Džore/Žuro* 'Juraj', *Menko* 'Dominik', *Vrsajko* 'Ursus' ili *Zvan/Žan* 'Ivan' u hrvatski su jezik iz latinskoga ušla romanskim (uglavnom dalmatskim) posredništvom, a dalmatskoga su postanja i neka nekršćanska imena kao što je *Džono/Žuna* 'Junije'. U kasnijim su razdobljima u hrvatski imenski fond ušla i mnogobrojna (kršćanska i nekršćanska) imena iz drugih jezika: na hrvatskome jugu talijanska imena (npr. *Bepo/Pino* 'Josip', *Jovanin/Nani* 'Ivan', *Luidi*) uglavnom mletačkoga postanja, a na sjeveru njemačka (npr. *Adalbert, Hans/Hanž, Štef*) i mađarska osobna imena (npr. *Balaž, Mikloš, Zoltan*). Muslimanska su se pak osobna imena u Hrvata mnogo češće odrazila u prezimenima kao što su *Alić* (: *Alija*), *Alilović* (: *Halil*), *Asanović* (: *Hasan*), *Hamza, Huseinović* (: *Husein*), *Jusup* (: *Jusuf*), *Musa, Mustapić* (: *Mustafa*), *Osmanović* (: *Osman*), *Ramić* (: *Ramadan*), *Ujdurović* (: *Hujdur*)... Slično se dogodilo i s albanskim osobnim imenima koja su se također odrazila u prezimenima kao što su *Gjergja* (: *Juraj*), *Leko* (: *Aleksandar*), *Šimrak* (: *sveti Marko*), *Šitum* (: *sveti Toma*)... U posljednja dva stoljeća u hrvatski su fond osobnih imena počela ulaziti i ruska (npr. *Boris, Saša, Vanja*), francuska (npr. *Emil, Mišel, Pjer, Žaklina, Žan*) i druga strana osobna imena. U posljednjih četrdesetak godina u hrvatski je imenski fond izravno iz engleskoga ili engleskim posredništvom ušao velik broj prilagođenih (npr. *Daglas, Đesika, Kenedi, Li*) i neprilagođenih (npr. *Jenifer, Kimberly, Lennox, Mike, Rhys*) osobnih imena. Često se bilježe usporedni likovi kao što su *Nancy* i *Nensi* (te čak i poluprilagođeni lik *Nensy*), *Noah* i *Noa*, *Sarah* i *Sara*, što postaje osobito problematično u sklonidbi (tako na temelju oblika genitiva *Sare* ne možemo znati zove li se tko *Sara* ili *Sarah*).

Međutim, hrvatski imenski fond krije i neke zamke. Tako je osobno ime *Žan* (kao dalmatska inačica kršćanskoga imena *Ivan*) zabilježeno na hrvatskoj obali od 12. stoljeća, a danas je *Žan* hrvatsko osobno ime nastalo prema francuskome osobnom imenu *Jean*. Nadalje, izvedena su imena *Lukas* (< *Luka*) i *Tomas* (< *Toma*) u hrvatskoj antroponimiji zabilježena barem od 11. (*Tomas*) ili 16. stoljeća (*Lukas*) te su se odrazila u prezimenima i nadimcima (npr. *Lukasović, Tomasović*), a istozvučna osobna imena (*Lucas/Lukas* i *Tomas/Thomas*) danas uglavnom potječu iz engleskoga (s tim da je lik *Lukas* u hrvatski imenski fond mogao ući i iz njemačkoga imenskog fonda). Nadalje, treba napomenuti da su u prošlosti, kao i danas, pojedina osobna imena mogla biti i ženska i muška (npr. *Saša, Vanja*), tako da su, primjerice, danas isključivo ženska osobna imena *Božica* i *Milica* u 15. stoljeću nosili i mnogi muškarci. S druge strane,

.....
 Osobno ime *Žan* (kao dalmatska inačica kršćanskoga imena *Ivan*) zabilježeno je na hrvatskoj obali od 12. stoljeća, a danas je *Žan* hrvatsko osobno ime nastalo prema francuskome osobnom imenu *Jean*.

pojedina istozvučna imena mogla su biti posve različita postanja. Tako je muško osobno ime *Miro* moglo nastati pokraćivanjem od narodnoga imena *Miroslav* (ali i

.....
Daglas, Đesika, Li, Lukas, Nensy,
Lennox, Noah, Sarah, Tomas

.....
Bezuh, Grdan, Grlica, Hlap,
Klempo, Koljibaba, Nedostoja,
Poruga, Ukraden, Zlojutro
.....

Radomir i sl.) ili od muslimanskoga imena *Amir*, a žensko osobno ime *Selma* najčešće se izvodi prema muslimanskome imenu *Selmana*, no na hrvatskim otocima riječ je počesto o jednoj od inačica kršćanskoga imena *Anselma*. I dok je osobno ime *Nikoleta* (< tal. *Nicoletta*) danas isključivo žensko, u 17. stoljeću u Lici i južnoj Dalmaciji zabilježeno je muško osobno ime *Nikoleta* (*Nicol-* + *-eta*) od kojega su se tvorila i prezimena (npr. *Nikoletić*). Naposljetku, osobno ime *Tomica* može biti žensko (izvedeno od *Toma*

< *Tomislava*), ali se može izvoditi i od muškoga kršćanskog (< *Toma*) i narodnoga (< *Tomo* < *Tomislav*) imena.

I tako smo došli do kraja prvoga članka u rubrici *Od Mile do Drage* u kojemu smo nastojali iznijeti osnovnu podjelu i kratak presjek razvoja hrvatskoga imenskog fonda od razdoblja hrvatskih narodnih vladara do danas. Zaključak je pak koji se sam po sebi nameće: znatno je vjerojatnije da će, ako Hrvatska ikad ponovno postane kraljevinom, njezina buduća vladarica nositi ime Sarah nego Domaslava.